

UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA FILOZOFIE A HUMANITNÍCH STUDIÍ

SEMINÁŘ K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI SEMINÁŘ K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Jan MUSIL

Ústí nad Labem 2021

Obor: Společenské vědy pro vzdělávání; Učitelství společenských věd pro střední školy

Klíčová slova: Bakalářská práce, diplomová práce, formální zásady, citační normy, metody citování, osnova, poznámkový aparát, bibliografie

Anotace: Tato studijní opora je pomůckou pro studenty bakalářského studijního programu Společenské vědy pro vzdělávání v kombinované formě studia a zároveň i pro studenty navazujícího magisterského studijního programu Učitelství společenských věd pro střední školy, rovněž v kombinované formě. Substituuje pravidelné semináře k přípravě bakalářské či diplomové práce.

Obsahuje elementární rady, užitečné odkazy a komentáře, které mají napomoci ke splnění formálních i obsahových kritérií kvalifikační práce daného stupně. Pozornost je věnována zejména (1) přípravné fázi, tj. sestavení výzkumných otázek či osnovy práce, dále (2) citačním náležitostem, tj. odlišení přímých a nepřímých citací a citačních stylů, (3) formálním požadavkům na výslednou podobu kvalifikační práce, zejména jejího poznámkového aparátu a bibliografického seznamu. Stručně jsou zmíněny i (4) požadavky na obsahovou stránku práce a konečně (5) informace k průběhu obhajoby.

Jelikož se oba typy kvalifikačních prací v mnoha ohledech shodují, byla vytvořena jednotná opora pro dva kurzy. Rozdílné požadavky, kladené na bakalářskou a diplomovou, jsou v obecné rovině vyloženy v podkapitole 1.2.

© KFHS FF UJEP v Ústí nad Labem, 2021

Autoři: Jan Musil, Ph.D.

OBSAH

1	Informace k zadání kvalifikačních prací.....	5
1.1	Průběh zadání	5
1.2	Obecné náležitosti bakalářské a diplomové práce	6
2	Téma a cíl práce, přípravná fáze, osnova	8
2.1	Cíle výzkumu a výzkumné otázky, hypotéza.....	8
2.2	Přípravné práce	10
2.3	Osnova	11
3	Teoretické rady k vlastnímu psaní a doporučená literatura	13
3.1	Teoretické rady	13
3.2	Doporučená příruční literatura	16
4	Přímé a nepřímé citace	18
4.1	Přímé citace.....	18
4.2	Nepřímé citace.....	20
4.3	Proč a kdy ve vědecké práci odkazujeme.....	21
5	Styly citování a poznámkový aparát.....	23
5.1	Harvardský styl	23
5.2	Forma průběžných poznámek	23
5.3	Co patří do poznámkového aparátu?.....	24
6	Formální požadavky na podobu kvalifikační práce.....	25
6.1	Formální úprava a rozsah práce	25
6.2	Bibliografické údaje v seznamu literatury.....	27
6.3	Bibliografické údaje v poznámkovém aparátu	28
6.4	Složitější a méně časté situace.....	29
6.5	Další speciality.....	31
6.6	Přílohy	35
7	Hodnocení a obhajoba kvalifikační práce.....	36
7.1	Hodnocení kvalifikační práce	36
7.2	Průběh obhajoby.....	36

ÚVODEM

Tato studijní opora je pomůckou pro studenty bakalářského studijního programu Společenské vědy pro vzdělávání v kombinované formě studia. Zároveň má sloužit i pro studentům navazujícího magisterského studijního programu Učitelství společenských věd pro střední školy, rovněž v kombinované formě. V obou případech substituuje pravidelné semináře k přípravě kvalifikační práce dané úrovně.

Jelikož je zadání, vypracování a odevzdání kvalifikační práce ze své podstaty výsledkem samostatné činnosti studenta, omezili jsme se zde pouze na elementární rady, užitečné odkazy a komentáře, které mají napomoci ke splnění zejména formálních kritérií, byť zejména ve třetí kapitole podáváme některé (snad) užitečné rady k obsahovým náležitostem práce.

Velkou část zásad pro zvládnutí přípravné fáze, stejně tak jako rady ke zvládnutí formálních a obecně obsahových náležitostí odborného textu by studenti měli mít již z úvodních kurzů bakalářského studia. Proto mohou některé zde uvedené informace působit redundantně, jako opakování již známých a zažitých faktů. Naši snahou bylo poskytnout informace znovu, ve zhuštěné podobě tak, aby materiál mohl studentovi sloužit jako manuál. Ambicí této opory je být rukověť základních a užitečných informací, bez nichž se student nemůže obejít při prvních pokusech o vlastní tvorbu uceleného vědeckého textu. V žádném případě ale nemůže tento manuál nahradit pravidelné konzultace studenta se svým vedoucím.

Šestá kapitola vznikla za výrazného přispění Josefa Mourala, kterému na tomto místě vyjadřujeme svůj dík. Podkapitola 1.2 vychází z úvahy Václava Dršky. I jemu autor opory děkuje za svolení k jejímu zapracování a otištění.

Zároveň se na tomto místě omlouváme všem čtenářkám této opory, neboť jsme z důvodů plynulosti psali text v generickém maskulinu. Český jazyk totiž, alespoň dle našeho názoru, doposud nenabízí elegantní řešení, jak z této nesnáze ven a rovnocenně oslovovat každého.

1 INFORMACE K ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍCH PRACÍ

Základním závazným dokumentem pro tvorbu kvalifikačních prací je *Směrnice č. 46/2020*¹. Tento materiál platnost výše uvedené směrnice nijak neomezuje.

1.1 Průběh zadání

Jelikož student, který otevírá tuto oporu, už svou práci s největší pravděpodobností zadanou má, pouze ve stručnosti přikládáme některé užitečné odkazy a obecné principy.

Téma kvalifikační práce si student volí dle svého zájmu a dále v souladu s nabídkou aktualizovaných **témat jednotlivých pedagogů katedry filozofie a humanitních studií**². Témata je třeba chápat „široce“, jako nabídku či inspiraci. Konkrétní zaměření kvalifikační práce volí student na základě konzultace s budoucím vedoucím své práce. Je žádoucí, aby student za vedoucím přišel již s nějakou představou o tématu a literatuře. Po dohodě s ním je možné zadat i témata příbuzná k uvedeným v seznamu, téma může student navrhnout také sám, je ovšem nutno možnosti jeho zpracování opět předem důkladně prodiskutovat s případným vedoucím práce.

Před volbou tématu a zadáním práce je vhodné zkontrolovat, zda práce podobného či stejného tématu nebyla již realizována na jiné vysoké škole či další vzdělávací instituci. Vhodné je za tímto účelem prohlédnout databázi vysokoškolských kvalifikačních prací v ČR (<http://theses.cz/>).

V souladu s výše uvedenou Směrnicí č. 46/2020 (postup uveden v čl. 1/odst. b) **žadává student práci do IS STAG**. Zadání realizuje student společně s budoucím vedoucím práce. Nezbytnou součástí zadání jsou následující položky, které se uvádějí v rámci Zásad pro vypracování:

1. Stručná anotace práce (5–10 vět, v nichž bude uvedeno, jaký je výzkumný záměr práce, jaké jsou cíle výzkumu a výzkumné otázky). Nepoužívejte ich-formu a vyvarujte se i podmiňovacímu způsobu.
2. Metoda
3. Předběžná osnova (vyjadřuje v několika bodech logické členění tématu do větších celků. Nemusí se jednat přímo o budoucí kapitoly práce).
4. Časový harmonogram vzniku práce (časový plán jednotlivých kroků vedoucích k finální podobě kvalifikační práce).

V rámci Seznamu doporučené literatury je pro bakalářské práce dostačující počet 7 titulů, cizojazyčné tituly a zdroje nejsou povinné. Pro diplomové práce je povinností mít

---

¹ Dostupná on-line, URL: http://ff.ujep.cz/files/Zakladni%20informace/Dokumenty/smernice/smernice_46_2020.pdf [30. 10. 2020].

² Dostupná on-line, URL: http://ff.ujep.cz/files/KPF/Studium/okruhy_bpdp.pdf [30. 10. 2020].

v seznamu alespoň 10 položek a mezi nimi uvést minimálně 2 cizojazyčné tituly, pokud téma není striktně vázáno pouze na regionální či republikovou problematiku. Základní seznam doporučené literatury a dalších zdrojů musí korelovat s tématem práce.

Postup schvalování zadání práce je explicitně uveden ve Směrnici č. 46/2020, čl. 1/odst. c. Pokud je téma schváleno, je povinností studenta vyzvednout si vytištěné zadání na sekretariátu katedry. Oba originály následně veváže na příslušná místa obou odevzdávaných výtisků své kvalifikační práce.

1.2 Obecné náležitosti bakalářské a diplomové práce

Bakalářská (BP) i diplomová (DP) práci jsou dvěma typy kvalifikačních prací a jako takové musí splňovat nároky kladené na odborný akademický text. Oba typy sdílejí mnoho společného. Shodná je procedura zadání, harmonogram vypracování či formální požadavky kladené na hotový text. V nejobecnější rovině se shoduje i **smysl a cíl tvorby kvalifikační práce**:

Kvalifikační práce má prokázat autorovu schopnost samostatného kritického zpracování poznatků a vědomostí získaných během studia. Zejména schopnost definovat problémy, systematicky je za pomoci odborných zdrojů řešit, a následně předložit výsledky vlastního bádání v ucelené, smysluplné a kultivované podobě.

V první řadě se liší objem textu, který student musí vytvořit a obhájit před komisí. V případě BP se jedná o text v rozsahu 40 normostran, v případě DP pak o 70 normostran. Oba typy kvalifikačních prací se od sebe ale výrazně liší charakterem a odlišná jsou i kritéria, na základě kterých jsou oba typy hodnoceny. Níže předkládáme náležitosti u obou typů kvalifikačních prací odděleně:

1) Bakalářská práce

Student si téma své práce vybírá ze zveřejněného seznamu témat; rovněž je mu umožněno oslovit potenciálního vedoucího své práce s vlastním tématem. Cíle práce a otázky jsou následně stanoveny vedoucím práce na základě předchozí diskuse se studentem. Student k zadání nepřistupuje pasivně jako k uloženému úkolu, ale aktivně se spoluúčastní procesu zadání práce. Měl by mít vlastní představu o cíli, otázkách, popř. možné specifikaci tématu práce.

Vlastní BP pak ověřuje, zda je student vzhledem k zadanému tématu schopen elementární heuristiky (rešerší pramenů a odborné literatury, jejich shromáždění a uspořádání). Dále je ověřena schopnost zvolené téma prozkoumat ve světle (se znalostí) zmíněných materiálů a za využití metodologie standardní v daném společenskovědním oboru (filosofie, sociologie, politologie, psychologie atd.). Práce se opírá o soudobý stav poznání.

Stylově má BP ráz odborného textu (je opatřena poznámkovým aparátem a doplněna bibliografií, popř. doprovázena přílohami). Autor prokazuje znalost odborného diskurzu, schopnost kritického odstupu od pramenů (dat) i odborné literatury a adekvátní interpretace takto získaných informací a znalostí. Při písemné formulaci je patrné, že student ovládá technickou část vytváření odborného textu, je schopen rozčlenit práci na základní smysluplné celky, naplnit je odpovídajícím obsahem a

ovládá zásady odborného funkčního stylu. Výsledkem studentova snažení by měl být kultivovaný odborný text, jehož argumentace a strukturace vede k naplnění zadaných cílů a formulaci vlastních závěrů.

Úkol, který je v BP řešen, je dílčího charakteru, výzkumné otázky jsou formulovány zcela konkrétně. Bakalářská práce nemusí přinášet nové výsledky a může být z větší části tvořena jako kompilát, pokud student prokáže schopnost vypořádat se s názorovou škálou odborné literatury a ve vlastním výkladu dokáže navzájem usouvztažnit zkoumané problémy. Protože vědecký přínos takové práce se předpokládá spíše dílčí, její hodnocení by se mělo odvíjet především od přesnosti a korektnosti aplikace zásad odborné práce (např. odlišení citací, parafrází a vlastních závěrů), dodržení formálních náležitostí atp. Využití cizojazyčných zdrojů je v případě BP fakultativní.

Práce předpokládá pravidelné konzultace s vedoucím práce, na nichž student dostává stanovisko a pokyny ke zpracování, kterými se jako doporučení může řídit.

2) Diplomová práce

Jedná se o původní práci, v níž je zpracován komplexnější problém vztažený ke studovanému oboru. Cíle práce a výzkumné otázky jsou formulovány obecněji a ambiciózněji. Student by měl do procesu zadání práce vstupovat aktivně, s představou o cíli, s návrhem výzkumných otázek, základního výběru literatury či struktury práce. Předpokladem pro sepsání DP je hlubší orientace ve zpracovávané problematice, čemuž odpovídá požadavek na práci s rozsáhlejším souborem pramenů či dat a kritickou analýzu širšího, časově náročnějšího odborného diskurzu s pestřejší paletou názorů, zahrnujících různé metodologické přístupy, včetně možného pokusu o dílčí interdisciplinaritu. Při zpracování DP se nevyklučuje návaznost na předchozí BP ve smyslu využití heuristiky či zužitkování některých motivů předchozího výkladu. DP by ale neměla mít charakter rozšířené verze BP.

Vyjma uvedených náležitostí pro BP je žádoucí, aby DP přinášela nové poznatky, byť nemusí být zásadního charakteru. Postačí, pokud tato novost bude vyjádřena např. v podobě originálních výzkumných otázek či metodologického přístupu, inovativního zpřesnění dosavadního stavu poznání, anebo aby přinášela nové dílčí závěry a tím obohacovala současný odborný diskurz ke zpracovávanému tématu. To nevyklučuje zařazení i kompilačních částí, ovšem v nezbytné a funkční míře, především pro objasnění méně zřetelných či známých souvislostí faktické i metodologické povahy. Při hodnocení práce je proto nutné, vedle posouzení náležitostí nutných pro BP, se zaměřit především k ohodnocení odborného přínosu předkládaného kvalifikačního textu. Užití cizojazyčných zdrojů je v případě DP obligatorní, množství odpovídá zadanému tématu.

Zpracování diplomové práce předpokládá již samostatnost studenta při stanovení cílů práce, otázek i při heuristice a vlastní tvorbě těla textu. Přesto by student měl pravidelně konzultovat se svým vedoucím a získávat jednak zpětnou vazbu k formulacím metodologických a teoretických východisek díla, k výběru pramenů a literatury, i k vypracovaným dílčím částem DP, a konečně i pokyny jako doporučení k dalšímu postupu.

2 TÉMA A CÍL PRÁCE, PŘÍPRAVNÁ FÁZE, OSNOVA

Pro vypracování vlastní kvalifikační práce je třeba, aby před její tvorbou měl student vyjasněno, proč práci píše a čeho chce svojí činností docílit. Musí mít formulovanou otázku po cíli a smyslu práce, na jejímž základě stanoví strukturu (osnovu) práce, vybere prameny a literaturu a určí vlastní postup.

Kvalifikační práce **nejsou** **pouhé výpisky z četby!** Nestačí si přečíst několik knih či článků a pak z nich na příslušný počet stran v bodech uvádět vybrané důležité myšlenky. Takový postup není autorským počinem. V kvalifikační práci je třeba **řešit nějaký problém**.

Orientaci v metodologii výzkumu jednotlivých oblastí společenských věd získává student při absolvování základních kurzů během svého studia (politologie, ekonomie, sociologie, filosofie atd.). V této opoře proto zůstáváme u obecných formulací.

2.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky, hypotéza

Každá práce musí mít formulovaný **cíl (cíle) výzkumu**. To je výzva, kterou autor sleduje a kvůli níž podniká výzkum. V návaznosti na cíl jsou formulovány výzkumné otázky a hypotézy. Vyjasnění cíle výzkumu (cíle práce) je důležitým předpokladem pro úspěšné zahájení výběru pramenů a literatury i vlastního psaní.

Výzkumné otázky jsou již konkrétní artikulací výzkumného problému a má se jimi dosáhnout cílů. Formulace výzkumných otázek napomáhá uspořádání a systematizaci myšlenek, umožňuje organizovat výzkum, dává mu směr, určuje jeho hranice. Zabraňuje výzkumníkovi, aby se vzdálil svým cílům. Z dobře formulovaných otázek musí být evidentní, jaké prameny (data) jsou zapotřebí k jejich zodpovězení.

Při formulování výzkumných otázek je vhodné se ale některým vyhnout. (1) Určitě není vhodné si před sebe klást **rozmáchlé cíle**. V kvalifikační práci na ně není příliš prostoru (otázky typu „**Jaký je význam empirie v novověké filosofii**“ či „**Jak zajistit trvalý mír na východě Ukrajiny**“ je třeba si schovat na později). Stejně tak je třeba se vyvarovat (2) **kontroverzím**. Neznamená to, že by se autor práce o těžká a diskutabilní témata neměl zajímat, je ale dobré k nim dozrát. Na počátku snah o odbornou práci je vhodnější pustit se do emočně méně vyhrocených oblastí, kde se spíše povede zachovat si kritický nadhled a odstup. Vhodné je vyhnout se i (3) **lacinému fabulování**. Dnes je módní mít na všechno názor a za každou cenu jej demonstrovat. Originalita odborné práce ale nespočívá v tom, že autor na konci každého odstavce vnutí čtenáři rádoby intelektuální úvahu. Je třeba zachovat střídmost a ke zkoumanému tématu (jevu) přistupovat kriticky. Střízlivě (s odstupem) bádát a o poznaném podat zprávu. Čtenáře odborné práce zajímají především poznatky o zkoumaném a práci čte, aby dostal odpověď na otázky, které jsou formulovány v úvodu práce. Autorův intelektuální ani emoční svět čtenáře příliš nezajímají. Vlastní názor (úvahu, spekulaci) je možné si ponechat až do závěru práce, kde je na ni prostor i zde by ale měla být přednesena jen pokud má svůj význam (např. inspiruje čtenáře k další četbě atd.).

V úvodu práce může též být uvedena **hypotéza**. To je domněnka, předpoklad,

podmíněně pravdivý výrok o nějakém výseku skutečnosti (jevu, vztahu mezi dvěma či více jevy, o existenci nějakého faktu, fenoménu, procesu a jeho příčinách, změnách apod.). Hypotéza je zkusmé tvrzení o podstatě určité situace ve světě a vyžaduje práci badatele, který ji musí **ověřit**, tzn. potvrdit její platnost, nebo ji vyvrátit (např. empirickým ověřením, experimentem, dotazníkovým šetřením, analýzou statistických údajů atp.). S pomocí ověřování hypotéz je možné posouvat poznání dál. Postavit dosavadní výzkum do nového úhlu pohledu, zproblematizovat dosud platné předpoklady atd. Ověřováním hypotéz se buduje nová teorie, resp. přispívá se k jejímu prohloubení nebo rozšíření.

Postavme si před sebe modelový příklad. Představme si autora, který musí navrhnout téma, cíle, otázky a hypotézu pro svou kvalifikační práci, v tomto případě spíše bakalářské úrovně.

V seznamu nabízených témat nalezne toto: „[Liberální demokracie ve 21. století](#)“

Na předepsaných 40 stranách by takto široce postavenou badatelskou výzvu nebylo možné relevantně zpracovat. Autor si proto v první řadě musí sám pro sebe **téma specifikovat**. Nabízí se následující postup:

- Geografická specifikace – [omezí se na Českou republiku](#).
- Dobová specifikace – [současnost](#) (tj. bude reflektovat max. 2–3 roky nazpět).
- Metodická specifikace – [kritická četba a analýza projevů politických elit a jejich interpretace pomocí odborné literatury](#).
- Tematická specifikace – [zajímá ho, proč je koncept liberální demokracie napadán ze strany politiků a jak tento jev reflektují politologové](#).

Tematickou specifikací se autor de facto dopracoval k vlastnímu cíli práce. Pokud se podaří takto vykolíkovat badatelskou oblast, vykrystalizují i konkrétní otázky:

- [Proč např. institut Václava Klause \(VK\) varuje před liberální demokracií jako hrozbou?](#)
- [Je VK jediným politikem, který před liberální demokracií varuje?](#)
- [Jak je tradičně liberální demokracie definována? A jak ji definují politici, kteří tento koncept kritizují?](#)
- [Jak hodnotí počínání VK a dalších politiků odborníci, tj. politologové?](#)
- [Na jakou skupinu občanů míří varovné promluvy kritiků liberální demokracie?](#)

Je dobré otázky pokládat jako otevřené (tj. ne takové, na něž lze odpovědět jen ano/ne). V práci nemusí být položeny a zodpovězeny všechny, nicméně původní nápad (badatelská výzva) již získává určité kontury. Dobré je předložit nyní i hypotézu. Tedy předpoklad, který bude ověřován. Autora napadne následující:

- [Kritici liberální demokracie ohýbají původní význam tohoto konceptu a účelově zpochybňují víru občanů nejen v princip liberalismu, ale i ve státní instituce.](#)

- Kritika liberální demokracie je jedním z projevů euroskepticismu, a míří tedy k euroskepticky naladěným skupinám obyvatelstva.

2.2 Přípravné práce

Jakmile má autor takto specifikovaný celkový záměr (cíle, otázky i hypotézy) je třeba zjistit, zda je nosný a zpracovatelný. Zda dávají otázky smysl, zda si je již někdo před ním nepoložil (a nevyřešil) a zda lze pro jejich vyřešení nalézt dostatečné množství pramenné i odborné literatury. Je tedy třeba učinit prvotní rešerše ke zdrojům, načítat je a pořizovat si excerpta (výpisky) a poznámky. Doporučujeme postupovat tzv. metodou kaskády:

- 1) V daném předmětu mě zaujal nějaký problém. Vymyslím si téma, zkusmo navrhnu otázky a cíle výzkumu. Podívám se na Google a Wikipedii, zjistím nějaká nejzákladnější fakta z on-line dostupných zdrojů (vyjma encyklopedií to mohou být slovníky či kvalifikační práce). Tyto zdroje jsou stručné, a s jejich pomocí získám základní vstupní orientaci. **Tyto práce je užitečné číst, není ale vhodné se u nich zastavit a pracovat s nimi jako s relevantními zdroji. Jsou jen odrazovým můstkem. Ve vlastní práci na ně naopak vůbec neodkazují, protože je mnohdy nelze považovat za odborné a nelze ověřit jejich původ.**
- 2) Již v této fázi se podívám na reference a v případě nalezených kvalifikačních prací na seznamy literatury. Nyní jsem získal nejen základní orientaci v problematice, ale i **v příslušné odborné literatuře**, a navíc mám další inspiraci k revizi výzkumných otázek, hypotéz a cílů.
- 3) **Opatřím si odbornou literaturu** podle seznamů z bodu 2), začnu číst, dělat si **poznámky**. Každý další odborný zdroj, s nímž přijdu do styku, má opět seznam literatury, kterou si mohu opatřit (tj. ona metoda kaskády). A opět mohu upravovat otázky, cíle atd.
- 4) V určité chvíli je třeba si říci dost, jinak bych v této přípravné fázi postupoval donekonečna a pořád sháněl další zdroje a zpochybňoval svůj dosavadní postup. Jakmile mám pocit, že jsem schopen (s tím, co vím a mám) zodpovědět nějakou otázku (kterou jsem si koneckonců sám položil), přistoupím k psaní.

Napsat vlastní odborný text vyžaduje mnoho hodin přípravy: získání orientace v dané oblasti, formulování tématu, otázek, hypotézy, shánění zdrojů, jejich načítání, psaní poznámek a výpisků z četby, přeformulování otázek a hypotézy, vytvoření struktury (osnovy textu), rozvržení kapitol. Až poté následuje samotné psaní. Jak vidno, přípravná část může (a měla by být) daleko obtížnější a časově náročnější. Z tohoto důvodu jsou kvalifikační práci zadávány celý rok před plánovaným odevzdáním a obhajobou.

Vraťme se k našemu příkladu s liberální demokracií ve 21. století a **postupme ve fázi přípravy k rešerším**. V prvé řadě je třeba nastudovat si základní termíny, s nimiž bude

v práci nakládáno, najít si klíčové prameny (např. právě texty kritizující koncept liberální demokracie) a zorientovat se v diskusi, která o liberální demokracii v současnosti probíhá. Bude třeba analyzovat prameny (tj. kriticky je číst).

Následně bude třeba se poohlédnout po odborné literatuře (zde nejlépe články politologů v odborných časopisech), kteří se ke kritice liberální demokracie vyjadřují. S jejich přečtením autor nabude i nové optiky a bude schopen již přečtené prameny vidět v novém světle, nalezne v nich nové motivy.

Metoda kaskády je nyní kombinována s **metodou hermeneutického kruhu**. O co se jedná? Hermeneutika (z řeckého herméneuein = vykládat, vyložit) je v nejširším možném významu **nauka o metodách správného chápání a výkladu textů**. Hermeneutický kruh (nechejme stranou filosofickou tradici tohoto termínu) je postup, který vychází z běžné situace. Ke každému textu (ale i situaci atd.) člověk přistupuje již s jistým **před-porozuměním**. Nějak zkrátka rozumí své situaci, nějak chápe určitý problém. Chce se ale dozvědět víc a ověřit si své před-porozumění, a tak zjišťuje víc, čte, diskutuje, pozoruje. Během tohoto procesu se jeho před-porozumění kriticky mění. Taková konfrontace přinutí člověka (je-li tedy sám ochoten) své **předsudky, předběžné představy měnit, přehodnocovat**. Jeho obzory se rozšiřují, a tak začne i tuto svou novou představu ověřovat, čte novou literaturu atd. Právě proto, že se tento proces opakuje, lze hovořit o „kruhovém“ procesu či o „kruhu“.

I autor bude takto postupovat, protože ověřuje (testujete) hypotézy, rozšiřuje své obzory a s pomocí nalezené literatury bude nejen odpovídat na výzkumné otázky, ale bude je i zavrňovat, znovu formulovat atd.

Závěrem je třeba zmínit ještě jednu podstatnou (byť na první pohled banální) záležitost. Jakmile by autor zjistil, že je s výběrem literatury ve slepé uličce (zamýšlenou knihu nikde nemají, vytoužený článek nelze stáhnout z internetu, archiválie se nachází na druhém konci republiky), nemůže práci vzdát, předloženou otázku nevyřešit a vymlouvat se na nedostatek či nedostupnost zdrojů. Vždy je totiž možné vrátit se zpět k zadání práce, přehodnotit je, postavit těžiště na jiném problému, položit si jinou výzkumnou otázku – a to tak, aby autor s pomocí zdrojů, které je schopen sehnat, byl s to předsevzatý problém vyřešit.

2.3 Osnova

Jakýmsi přechodem mezi přípravnou částí a tvorbou textu je vytvoření osnovy. Čím lépe bude strukturována, tím nosnější kostru si autor vytvoří. Nejde tedy jen o samoučelné tříbodové schéma (úvod, stať a závěr), ale o podrobný rozvrh, v němž budou od sebe nejen odlišeny jednotlivé hlavní části, ale i podkapitoly.

K čemu je to dobré? Je to grafické znázornění postupu práce. Do osnovy se musí promítnout jak výzkumné otázky, tak i hypotézy. Doporučujeme připsat si ke každé kapitole či podkapitole i její předpokládaný rozsah tak, aby bylo možné dodržet zadání. Co se týče strukturování textu, tak je opět třeba mít na paměti střídmost. Text je vhodné dělit do větších celků. Nemá smysl tříštit kapitoly na podkapitoly čtvrtého, pátého atd. řádu, když celkový objem textu je 40 normostran. Čtenář chce číst plynulý text a nebaví ho, když každý odstavec tvoří samostatnou podkapitolu. Daleko vhodnější je psát

obsáhlejší kapitoly a podkapitoly, v nichž budou předkládané myšlenky vzájemně provázány.

Osnova též pomůže lépe si rozmyslet, které dílčí problémy budou nadřazené (a budou jim věnovány celé kapitoly) a které podřazené (jen podkapitoly či odstavce). Pokud bude rozvržena pečlivě, zabrání autorovi v zabřednutí do nesmyslných exkurzů k dílčím tématům, která absolutně nesouvisí s výzkumnou otázkou (nebo s ní souvisí jen zdánlivě).

3 TEORETICKÉ RADY K VLASTNÍMU PSANÍ A DOPORUČENÁ LITERATURA

3.1 Teoretické rady

Nepodceňujte čtenáře a přemýšlejte o tom, komu je práce určena. Nevysvětľujte banality. Na druhou stranu – pište text odosobně, tj. předpokládejte, že čtenářem textu nebudou jen hodnotitelé, ale že bude po obhajobě vyvěšený on-line a potenciálně si jej může přečíst i někdo další.

Myslete na to, že každá věta musí mít logickou strukturu (musí být zřejmé, co je v ní podmětem). Stejně tak musí dávat smysl i každý odstavec (musí být zřejmé, proč jej graficky odlišujete od zbytku textu) a samozřejmě i každá kapitola.

Pište si poznámky nanečisto. Výpisky z četby, nápady, náměty atd. Je to metoda „na list – z listu“. Ze všech těchto poznámek si můžete následně vybírat ty užitečné a zapracovat je do těla kvalifikační práce.

Udržet logickou strukturu textu a jeho spád je obtížné. Doporučujeme proto psát krátké věty. V rozvitých souvětích se nezřídka přihodí vyšínutí z vazby nebo se zacyklíte a čtenář nakonec vůbec netuší, co jste chtěli říct.

Používejte metajazyk. Tedy jazyk, který není dotčen zpracovaným tématem. Zkrátka: při literární analýze dadaistického textu se nechovejte jako dadaisté, při zpracování archiválií z poloviny devatenáctého století nepište jazykem národních buditelů.

Snažte se o věcnost, střídmost a nezaujatost. Vyvarujte se prázdných spekulací a prudkých hodnotových soudů či přímo vyhraněných odsudků typu „Schopenhauerova etika je pomýleným dědictvím nemocného filosofa“.

Rovněž se vyvarujte alibismů („to není z mé hlavy“), kompromisů („možná je to tak, anebo taky úplně jinak“), metafor, poetických opisů. Nepoužívejte ironii, rétorické figury, žurnalisty. Ne každý má stejný smysl pro humor jako vy a nemusí vás pochopit. Stejně tak není vaším cílem vytvořit beletristické dílo anebo v práci prezentovat pomocí palcových titulků nějaké šokující zjištění. Namísto originality ve zpracování se zaměřte hlavně na svůj úkol – poctivé a věcné zodpovězení otázek za pomoci pramenů a odborné literatury.

Když už se pokusíte o vtip, ironii, sarkasmus anebo vám to nedá a potřebujete čtenáři sdělit nějaký svůj soud (na vše máte samozřejmě jako autoři textu právo), učiňte tak sebevědomě a bez vysvětlivek! Komentované vtipy jsou trapné, stejně tak jako již zmíněný alibismus.

Zkrátka – naučte se vyvažovat vědeckou pokoru vědeckým sebevědomím. Odpusťte si osobní útoky a nabubřelosti („moje práce je vůbec první, v níž se daný problém řeší, neboť čeští akademičtí omezenci si ještě nevšimli, o jak důležitý problém se jedná“). Stejně tak si ale odpusťte i účelové shazování své práce („rád bych zodpověděl tuto otázku, ale bude to jen nepatrný a možná i nevydařený pokus, protože jsem na napsání neměl moc času“). A v neposlední řadě: vyvarujte se i devótním či oslavným sentencím: („Karel Havlíček Borovský byl geniální novinář a nejvýznamnější postava národního obrození. Zlými úřady prohnílého Rakouska byl ale utrápen a zemřel

mučednickou smrtí.“) Nechceme z vás vychovat hagiografa, takže i když si někoho obzvláště vážíte, přesto buďte zdrženliví, a zachovejte si střízlivý odstup.

Ačkoliv vás na základní a střední škole učili, že není stylisticky vyzrálé opakovat slova, v odborné práci se takové počínání snese. Ba možná je opakování (zvláště u podmětů) vhodnější, než překotné vymýšlení synonym.

Opusťte představu, že odbornost práce roste přímou úměrou k počtu použitých latinských a řeckých slov, popř. latinismů a grécismů.

Odkud začít se psaním? Ač se to zdá zvláštní, tak určitě ne od úvodu. V průběhu psaní se může leccos změnit (přehodnotíte otázky, hypotézu, vyberete jinou literaturu, změníte strukturu práce atd.). Proto doporučujeme začít od něčeho snazšího, například první výkladové kapitoly, v níž je např. shrnut dobový (politický, společenský) kontext atp. Na tom byste se měli nastartovat, rozepsat se. Jakmile budete mít výkladové kapitoly hotové, můžete napsat závěr a pak až (paradoxně) úvod. Proč? Protože, až když máte práci hotovou, tak víte, co uvádíte. Nemůže se vám stát, že v úvodu naslibujete něco, co pak nesplníte. Pokud dodržíte tento retrospektivní postup, nestane se vám, že byste se u úvodu zasekli a ocitli se hned na počátku psaní v krizi, protože nevíte, jak začít.

Při psaní se vyvarujte zejména:

- 1) Sestavení ústředních kapitol jako výpisků z četby. Nemůžete čtenáře obtěžovat tím, že mu jako hotové dílo předložíte svoje poznámky – tedy část vaší přípravy. **Musíte z poznámek a výpisků sestavit příběh, musíte je provázat navzájem, usouvztažnit k výzkumným otázkám a cílům práce.**
- 2) Sestavení úvodu a závěru jako prázdného plácání o věcech, které nikoho nezajímají. Čtenář/hodnotitel nepotřebuje znát vaši motivaci k práci (a už vůbec nechce číst smyšlenky o tom, jak vás toto téma trápí už od základní školy). Stejně tak nechce číst o tom, jak obtížné pro vás bylo prokousat se literaturou. Čtenář potřebuje po celou dobu naopak vědět, proč se vaším textem má zabývat, musí již z úvodu vyčíst, co se v textu bude řešit. Do úvodu tedy patří představení cíle výzkumu, otázek a hypotézy, dále stručné představení struktury práce a stěžejní literatury, na níž práce stojí. Součástí úvodu by měl být i přehled dosavadních pokusů o řešení zkoumaného problému. Závěr by měl být víc než jen rekapitulací – tedy víc, než jen zopakováním vět z úvodu v minulém čase. V závěru by mělo být i vyústění, prezentace výsledků – tj. k čemu jste došli? Jak se podařilo zodpovědět výzkumné otázky? Co nového jste zjistili? Jaká byla úskalí vašeho výzkumu? Jaké další otázky by bylo možné si položit? V závěru práce máte prostor přiložit i vlastní úvahu – i zde se ovšem vyvarujte spekulování.

V případě bakalářského stupně je přípustné, aby měla kvalifikační práce **kompilační charakter**. Práce může být z větší části tvořena jako syntéza nálezů z literatury. Cílem práce tedy nemusí být originalita, inovátorství a překvapivost řešení za každou cenu. Stejně tak se neočekává, že výsledky práce povedou k přehodnocení celé dosavadní tradice oboru. Vždy by ale měl být patrný autorský vklad ke zkoumanému problému

(např. při výběru a obhájení cíle práce, výběru literatury, metody, v původnosti vlastního výkladu, autentickém sestavení závěru).

A poslední rada: v jaké osobě a čísle psát? Máme tři základní varianty:

- 1) První osoba jednotného čísla: „Ve své práci se zaměřím“; „Podnikl jsem archivní rešerše“; „Domnívám se; Mým cílem je“...
- 2) První osoba množného čísla: „Domníváme se“; „Provádíme rešerše sekundární literatury“; „Přistupujeme k problému“...
- 3) Třetí osoba (se slovesy v pasivu): „Práce se zaměřuje“; „Bylo podniknuto“; „Autor této práce provedl“...

Vedou se spory o to, která z těchto tří variant je tou správnou. My zde (jak vidno) používáme tu druhou, a to z toho důvodu, že tato práce vznikala v dialogu mezi autorem a dalšími odborníky (s kolegy, manželkou, jazykovým korektorem). Nepřímo tak přiznáváme existenci kolektivu. Není to tedy tak, že bychom se zhlédli v tradici králů, propadli hybris a mluvili o sobě v majestátním plurále (ač musí mít čtenář z této věty opačný pocit). Podstatné však je, že jakmile se rozhodnete pro jakoukoliv z nabídnutých variant, měli byste se jí držet od začátku do konce práce.

Mějte „Sitzfleisch“. Za pochodu se totiž nic napsat nedá. Rozdělte si práci do etap. Stejně tak, jako má své limity fyzická práce, má je i práce intelektuální. A nezapomeňte, že váš text nemůžete hodnotiteli odeslat, jakmile napíšete poslední tečku. Je třeba provést kontrolu, škrty, stylistické úpravy.

Mějte na paměti, že vedoucí vaší práce je vám po celou dobu k dispozici. Není vhodné jej bombardovat maličkostmi a dílčími nápady, dobré je s ním ale konzultovat postup např. při záměru celé kapitoly. Větší celky hotového textu mu též pošlete ke zhlédnutí. Vedoucí vám též pomůže s výběrem literatury, formulováním otázek, nasměruje vás ze slepé uličky či vás inspiruje nečekaným nápadem. Na druhou stranu, vedoucí za vás práci nevymyslí ani nenapíše. Nelze se domnívat, že vedoucí je tu od toho, aby vám stanovil téma, cíle, otázky i hypotézu, poslal vás do knihovny se seznamem knih, který sám vybral a ještě vám nakonec prozradil, co v těch knihách vlastně naleznete. Kvalifikační práce je úkol, kterým ověřujeme, zda jste během studia získali schopnost tvůrčí práce, tj. schopnost autenticky řešit na odborné rovině vybraný problém. Vedoucí je zde v roli odborného supervizora či ještě lépe – mentora. Nevnímejte jej jako drába, který vás nutí do otročiny a jehož úkolem je vám práci i vymýšlet. A poslední důležitá poznámka: jakkoliv by práce měla vznikat v dialogu mezi vámi a vedoucím, odpovědnost za její kvalitu nesete výhradně vy jako její autor.

Má-li vedoucí plnit svou skutečnou roli, je třeba, abyste s ním nejen pravidelně konzultovali, ale abyste mu včas poslali celou práci k finálnímu posouzení před vlastním odevzdáním. Ideálně by měl vedoucí váš text vidět alespoň 10 dní před tím, než půjdete do vazárny. Takto totiž stihne text vcelku pročíst a navrhne vám závěrečné změny a úpravy, popř. vysloví souhlas k odevzdání. Ačkoliv student může práci odevzdat bez souhlasu svého vedoucího, důrazně vás od takového jednání odrazujeme, neboť jde proti smyslu psaní kvalifikačních prací.

3.2 Doporučená příruční literatura

Manuál, který máte nyní v rukou, byl psán s ohledem na situaci, v níž jste. Proto je spíše stručný a jeho podstatnou část tvoří rady technického rázu (viz následující kapitoly). Rádi bychom ale na tomto místě alespoň ve stručnosti upozornili na obsáhlejší a úplnější příručky, které jsou určeny vysokoškolským studentům, k tomu, aby zvládli tvorbu odborného textu. Podobné literatury je i v našem prostředí jistě mnoho. My zde zmíníme 4 reprezentativní příklady, z nichž jsme sami při tvorbě této opory vycházeli (nejvíce jsme však byli inspirováni a ovlivněni prací Ecovou a Zbiralovou):

1. ECO, Umberto: *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia 1997.

Snad nejtradičnější a nejčastěji uváděná příručka z pera předního italského intelektuála, literáta a filosofa. Ze všech zde uváděných příkladů se jedná o dílo nejobsáhlejší (270 stran), ale jednoznačně (po jazykové a stylistické stránce) nejhodnotnější. Autor navrhuje čtenáři rady a doporučení od volby tématu až po ukázkou definitivní podoby práce. Eco postupuje rozvážně (věnuje se i výkladu vlastního smyslu diplomové práce) a veškeré rady a doporučení ilustruje četnými příklady (s ohledem na jeho vlastní odborné zaměření především z oblasti filosofické a literárně-vědní).

Pokud vás netlačí čas, je vhodné si knihu pořídit a přečíst, jedná se totiž o dílo, které vysoce přesahuje účel, pro nějž je psáno a v případě tvůrčí práce po ukončení studia se k Ecovi budete rádi vracet. Značnou nevýhodou je stáří práce. Od doby jejího prvního vydání (Miláno 1977) se řada věcí změnila, především tedy vznikly on-line katalogy knihoven, řada zdrojů je digitalizovaná, každý student též vlastní počítač a v něm textový editor. Proto mohou některé Ecovi rady (zakládání příruční kartotéky či vytváření strojopisu práce) působit zastarale či přímo úsměvně. Jsou ale důležitým svědectvím o době svého vzniku.

2. ŠANDEROVÁ, Jadwiga: *Jak číst a psát text ve společenských vědách*. Praha: Slon 2007.

Manuál pro úplné začátečníky v oborech společenských věd, jehož autorkou je česká socioložka. Jednoznačnými výhodami této příručky je její stručnost (vlastní text cca 170 stran) a pak zejména kapitola věnovaná zásadám metodám efektivní četby odborných prací, která v ostatních zde uvedených příručkách chybí. Vedle „strategií a taktiky“ psaní odborného textu se zde navíc seznámíme s popisy různých žánrů odborného textu a v závěru i s principy ústní prezentace odborných vlastních odborných poznatků.

3. ZBÍRAL, Robert: *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde 2009.

Stejně jako v případě Šanderové i zde máme co dočinění s manuálem pro začátečníky, rovněž velmi stručným (vlastní text cca 150 stran). Text je bohatě strukturovaný a prokládaný četnými příklady (včetně tzv. špatné praxe – tedy ukázky

chyb). V rozšířené a ilustrativnější podobě naleznete ve Zbiralově příručce podobné motivy jako v této opoře. S ohledem na Zbiralovu profesní orientaci, kterou je politologie a právo, jsou uváděné příklady vztahy zejména k těmto oborům.

4. SPOUSTA, Vladimír: *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: CERM 2009.

Poslední ze čtyř uváděných textů má rovněž charakter příručky. Se Zbiralovou publikací jej pojí bohatá členitost a snaha o návodnost (jíž má vetknutou i ve svém názvu). Nevýhodou je, oproti dvěma výše zmíněným příručkám, poněkud širší rozsah (cca 210 stran) a značná „upovídánost“. Prostor není dle našeho názoru vždy smysluplně využit, např. 3. kapitola je pouhým tabulkovým výčtem odborných periodik, zabírá 30 stran publikace a její hodnota pro čtenáře je prakticky nulová. Stejně tak závěrečné výpovědi vědců o jejich cestách k odborné výtečnosti mohou být sice hodnotné co do motivace, jejich umístění do příručky je ale opět diskutabilní. Kladně lze naopak hodnotit např. první kapitolu, v níž se autor zamýšlí nad etickými aspekty odborné práce.

4 PŘÍMÉ A NEPŘÍMÉ CITACE

Kvalifikační práce je odborný text a jednou z klíčových náležitostí tohoto útvaru je řádné a průběžné zdrojování. Nechcete-li, aby vaše práce byla hodnocena jako nevědecká, anebo hůře, jako plagiát, je třeba pravidelně citovat. To znamená vždy odkazovat na zdroj informace, kterou si půjčujete pro výstavbu vlastního textu. Co všechno je třeba citovat? Zejména:

- Myšlenky, teorie, názory jiné osoby (osob), instituce.
- Fakta, statistiky, grafy, tabulky (jakékoliv informace) přejaté z jiného zdroje, **pokud se nejedná o obecně známá fakta** (bude vysvětleno níže).
- Úryvky z uměleckých děl, psaných, ale i mluvených projevů, přednášek atd.

Cílem této kapitoly je ukázat, že existuje více druhů odkazování v návaznosti na situaci, v níž si informaci půjčujete či účel pro níž si ji půjčujete. V kapitole následující se pak budeme věnovat citačním stylům.

Rozlišujeme mezi sebou **přímé** a **nepřímé citace**. Zatímco v případě přímých citací se jedná o doslovné přepisy, v nichž (takřka) nic nemůžeme měnit, nepřímé citace se též nazývají parafrázemi a pracuje se s nimi trochu odlišně.

4.1 Přímé citace

Co všechno je přímou citací?

- Doslovný přepis
- Autorský překlad. Ačkoliv máte pocit, že jste překladem mírně posunuli významy některých slov, přesto se jedná o přímou citaci, neboť autorem tvrzení nejste vy, ale autor původního textu.

Jak graficky znázorníme citovaný úsek v textu? **Nejlépe s použitím uvozovek**. Na počátku citovaného úseku umístěných dole, na konci pak nahoře. **BEZPROSTŘEDNĚ** za koncem citovaného úseku umístíme odkaz na poznámku pod čarou a do ní napíšeme odkaz na původní zdroj. Poznámky pod čarou se vkládají automaticky (ve Wordu je pod záložkou „reference“ ikona „vložit poznámku pod čarou“).

„Toto je příklad přímé citace.“³

V přímé citaci je nepřipustné cokoli měnit. Text musí zůstat v původním znění. Existují však výjimky, kdy lze do autorského textu zasáhnout:

- 1) Když je citovaný úsek dlouhý a vy jej nepotřebujete celý. Abyste nemuseli přepisovat celý odstavec či dva, když se informace pro vás užitečná nachází v první větě a pak až v závěrečné, můžete si dovolit prostředek textu vypustit, musíte ale na tento fakt čtenáře upozornit. Namísto vypuštěné části umístíte tři tečky v hranatých závorkách. Takovému vypuštění se říká **elipsa**.

---

³ A zde vložte bibliografický údaj. Konkrétní metody a normy citování viz následující kapitoly. Následující ukázky již uvádíme bez odkazu.

„Toto je první část užitečné informace, [...] a zde následuje její druhá část.“

- 2) Může se stát, že budete pracovat s pramenem, v němž se nacházejí zjevné chyby. Abyste před čtenářem nepůsobili jako lidé, kteří neumí přepsat text ze zdroje, je vhodné upozornit, že se chyba nachází už v původním textu, a vy o ní víte. Dělá se to s pomocí latinského slova *sic*, které znamená „právě tak“. Například budete citovat novinový článek, v němž se nachází zjevná chyba v letopočtu, a tak do přímé citace bezprostředně za chybu umístíte do hranatých závorek ono *sic*.

„K sametové revoluci došlo v listopadu roku 1999 [sic] a již v prosinci byl Václav Havel zvolen posledním prezidentem ČSSR.“

- 3) Přípustným zásahem je i zvýraznění některé části původně nezvýrazněného textu, která je pro vás z nějakého důvodu zvlášť významná a chcete na ni čtenáře upozornit. Zvýrazňujte zásadně pomocí *kurzivy*, nikdy ne **protučněním** či **podtržením**. Na konci citovaného úseku ještě pro čtenáře umístíte informaci [opět do hranatých závorek], že jste provedli zvýraznění.

„Zde se nachází zvlášť důležitá informace, bez níž by umístění této citace nemělo význam [zvýraznil JM].“

- 4) Může se též stát, že je třeba změnit [Z]ačáteční písmeno, pokud je v originále malé a vy jej potřebujete velké apod. Část odborné obce se domnívá, že je v oprávněných případech možné v citovaném textu např. změnit slovosled nebo pád, aby citovaná pasáž mohla lépe navazovat na uvozující text. V takovém případě je ale bezpodmínečně třeba uhlídat, aby zanesené změny neměnily nic na obsahu citátu. Dle našeho názoru je lépe takové zásahy vůbec nepodnikat.

Proč používáme přímé citace?

- Oživí text.
- Často je v nich lépe formulováno to, co nám přijde důležité. Než bychom se pokoušeli to popisovat vlastními slovy, je snazší použít přímo text vědecké autority.
- V citátu je klíčové tvrzení, které dokládá náš vlastní postup. Jedná se tedy o silnou pasáž, s níž buď souhlasíme (podporuje nás v našich hypotézách), anebo se s ní kriticky vyrovnáváme.

Citát musí být jasně oddělen od okolního textu. Dělá se to buď (1) pomocí uvozovek, nebo (2) jeho umístěním do samostatného odsazeného odstavce tištěného jiným písmem (nejčastěji stejný font, ale o trochu menší velikost a hustší řádkování). Oba způsoby lze kombinovat. Způsob (1) je spíše vhodný u krátkých citátů, (2) je spíše vhodný u dlouhých.

Pro odlišení citátu užíváme v češtině běžné uvozovky, tj. dvojité, před textem dole, za textem nahoře, bez mezer. Pokud stojí v uvozovkách celá věta, kladou se uvozovky

až za její interpunkční znaménko, pokud jsou v uvozovkách jen jednotlivá slova, uvozovky jsou přímo za nimi, např.:

Seleukeia zvaná „Železná“; Lucretius říká: „[...] nebe, které se povětřím zove.“

Eventuelní uvozovky uvnitř citovaného textu (autorovy) mají být jiné než Vaše uvozovky uzavírající celý citát (např. jednoduché ‚ nebo francouzské » «).

„[...] a tento vítr se nazývá Eurus, jako ‚ten, který vane od Východu‘.“

V uvozovkách je vždy **pouze citovaný text. Nikdy se týž text nezvýrazňuje zároveň uvozovkami a kurzivou.**

Na závěr této části, s odkazem na výbornou práci Umberta Eca⁴, ještě uvádíme některé dobré rady ohledně přímých citací:

- 1) Úryvky z pramenů, které jsou předmětem vaší analýzy, musejí být citovány v rozumné míře.
- 2) Citace z odborné (sekundární) literatury uvádějte pouze tehdy, mají-li takovou váhu, že podpoří a potvrdí vaše vlastní názory. Vyhněte se i kopírování příliš dlouhých pasáží!
- 3) Z každé citace musí být jasně identifikovatelný autor a knižní nebo rukopisný pramen. **Odkaz musí být přesný, úplný a kýmkoliv dohledatelný!** Odkaz vkládejte vždy!
- 4) Pracujte raději s publikovanými pracemi! Jen výjimečně se uchylujte k nevydaným rukopisům, magnetofonovým záznamům, televizním vystoupením, atd.
- 5) Při užívání pramenů citujte z kritických edicí, např. ze souborných vydání (tj. sebraných spisů). **V celé práci odkazujeme vždy na jedno vydání** (nejlépe první). Vždy uveďte, s jakým vydáním pracujete!
- 6) V pracích literárního charakteru pracujte s originály, nikoliv s překlady! Téma práce volíme podle svých jazykových schopností (ovšem znalost minimálně jednoho světového jazyka je předpokladem pro studium na VŠ).
- 7) Citace musí být věrné, tj. doslovně přepsané!

S užíváním přímých citací buďte zdrženliví! Není možné poskládat text jako mozaiku přímých citací z jiných děl. Pak by nebyl zřejmý váš vlastní autorský přínos. **Citujte skutečně jen to nejpodstatnější** a myslte na to, že celkový objem přímých citací by neměl přesáhnout max. 10% vaší práce.

4.2 Nepřímé citace

---

⁴ Viz ECO, Umberto: *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia 1997, s. 196 nn.

Nepřímé citace jsou záležitostí intelektuální (vědecké) poctivosti. Zvláště na počátku své vědecké cesty budete mít pocit, že přeci všechno, co píšete, máte z nějakého původního zdroje. A i když zrovna necitujete přímo, že je určitá pasáž vašeho textu zjevně ovlivněna myšlenkami někoho jiného. Pokud uvedenou pasáž parafrázujete, neuvádíte uvozovky, povinnost odkázat na zdroj ale trvá. Z vašeho textu by mělo být jasně patrné, kde parafráze začíná (např. jejím uvozením odkazem na autora) a kde končí (umístěním odkazu). Jaký je rozdíl mezi přímou a nepřímou citací?

- Nepřímá citace rozhodně není přímá citace bez uvozovek. Myšlenku, kterou jste si půjčili, jste dali do nového kontextu, transformovali jste ji.
- K parafrázi se uchylte vždy, když víte, že myšlenku původního autora vystihnete stručněji, použijete z ní jen určitou část, motiv atd. Jestliže u přímé citace doslovně přepisujete originál, abyste ušetřili místo, v případě parafráze naopak místo šetříte tím, že složitost a košatost původní myšlenky převyprávíte v jedné větě vlastními slovy.
- Jedno z důležitých vodítek též nabízí již citovaný Umberto Eco: „Důkaz o tom, že jsme postupovali správně, získáme tehdy, dokážeme-li provést úspěšnou parafrázi, aniž bychom měli výchozí text před očima. Tím totiž nabudeme jistoty, že jsme text nejenom neopsali, ale že jsme jej navíc i pochopili.“⁵

V závěru předchozí podkapitoly jsme upozornili na střídmost v množství přímých citací. V případě nepřímých citací sice takové omezení neplatí, je ale třeba mít na paměti dvě zdánlivě protichůdná pravidla:

- 1) Nepřehánějte to. Budete-li v každém odstavci nepřímo odkazovat na deset odlišných zdrojů a seznam literatury bude čítat stovky titulů, upadnete u hodnotitele textu v podezření, že jste si to všechno navymýšleli a polovinu zdrojů jste ani neviděli. Taktéž by se vám nemělo stát, že si každý odstavec vypůjčíte z nějakého zdroje a vytvoříte koláž – kompilát. Vždy musí být jasný váš osobní přínos k dané problematice.
- 2) Průběžné odkazování je ale na druhou stranu potřeba, nechcete-li u hodnotitele vzbudit dojem, že jste nečetli vůbec nic a váš text je jen rádobý intelektuální úvahou (mlácením prázdné slámy). Práce s literaturou je totiž jednou z elementárních dovedností, které se máte naučit.

4.3 Proč a kdy ve vědecké práci odkazujeme

Díky odkazování se sami přihlašujete k doposud provedenému výzkumu a navazujete na něj. Potvrzujete (či lépe: ověřujeme) vlastní argumentaci a hypotézy. Tím, že čtete a používáte odborné práce, se zapojujete do odborné komunity a sami se stáváte vědcem/vědkyní. Odkazováním text získává na serióznosti. A konečně, veškeré odkazy jsou pro čtenáře užitečné. Dostane tak od vás rešerši zdarma. Pište tedy i s ambicí rozšířit obzory čtenáře.

---

⁵ Tamtéž, s. 207.

Citacím se můžete vyhnout, pokud uvádíte informaci, která má povahu **obecně známého faktu**. Abyste poznali, co je obecně známý fakt, je třeba přemýšlet, z jakého oboru práci píšete a kdo ji bude číst. Jedná se tedy do jisté míry o věc intuice. V práci z filosofie nemusíte vysvětlovat, že se filosofie skládá ze dvou řeckých slov a odkazovat přitom na učebnici společenských věd pro střední školy. Stejně tak není třeba odkazovat na zdroj v případě, že o Platónovi napíšete, že to byl antický filosof, který žil v Athénách. Jakmile ale postoupíte nad tuto banální rovinu učebnicových faktů a začnete psát o konceptu světa idejí a možnosti jejich rozumového nahlédnutí, budete již muset používat jak prameny (vybrané Platónovy dialogy), tak i interpretace (studie o antické filosofii), s jejichž pomocí problém uchopíte a dokážete, že mu rozumíme.

5 STYLY CITOVÁNÍ A POZNÁMKOVÝ APARÁT

V této opoře používáme jednu formu citování, která se nazývá „forma průběžných poznámek“. Činíme tak proto, že nám je bližší a považujeme ji za přehlednější a čtenářsky přívětivější. Pro západní vědu je ale typičtější forma „jméno-datum“, která se též nazývá „harvardským stylem citování“. Pojďme si obě formy blíže představit:⁶

5.1 *Harvardský styl*

Bibliografické údaje se neumisťují do poznámek pod čarou, ale ve zkrácené podobě přímo do textu. Vždy ve formě (příjmení autora, rok, strana). Pokud pracujete s více díly jednoho autora, která vyšla ve stejném roce, odlišíte je od sebe malými písmeny. Příklad:

Změnu odkazů lze provést několika způsoby. Jednou z možností je trvalé přepsání odkazů přímo v kódu stránek, což je poměrně snadné uvnitř HTML, ale uvnitř komplexních skriptů je to téměř neřešitelný problém (Roche 2006, s. 97–98). Druhou možností je ponechat odkazy v původní podobě a změnu provádět dynamicky, „na vyžádání“, při prohlížení stránek v archivu, např. pomocí java scriptu (Masanès 2006c, s. 34).

V seznamu literatury na konci práce uvedete úplné bibliografické údaje a řadíte je podle prvního autora a podle roku vydání. Například takto:

MASANÈS, Julien (2006a): „Archiving the hidden web“, in: Julien Masanès (ed.): *Web archiving*. Berlín: Springer, s. 115–129.

MASANÈS, Julien (2006b): „Web archiving“, in: Marlin Deegan and Simmon Tanner (eds.): *Digital preservation*. Londýn: Facet, s. 78–97.

MASANÈS, Julien (2006c): „Web archiving: issues and methods“, in: Julien Masanès (ed.): *Web archiving*. Berlín: Springer, s. 1–53.

ROCHE, Xavier (2006): „Copying websites“, in: Julien Masanès (ed.): *Web archiving*. Berlín: Springer, s. 93–114.

Výhoda harvardského stylu spočívá v tom, že odlehčuje poznámkový aparát a pro autora je i snazší napsat plný údaj jen jednou do seznamu literatury a v textu se omezit jen na uvádění autora, roku a strany. Na druhou stranu je pro čtenáře poněkud zmatečné to množství závorek se jmény v těle textu.

5.2 *Forma průběžných poznámek*

Na bibliografické údaje odkazujeme pořadovým číslem poznámky. Číslo musíme

---

⁶ Následující část je převzata, krácena a upravena z „Metody citování“, in: [Nová citační norma ČSN ISO 690: 2011 – Bibliografické citace](#). Dostupné on-line, URL: <https://sites.google.com/site/novaiso690/metody-citovani> [30. 10. 2020].

odlišit od vlastního textu, nejlépe jako horní index (MS Word formátuje automaticky).
Příklad:

Změnu odkazů lze provést několika způsoby. Jednou z možností je trvalé přepsání odkazů přímo v kódu stránek, což je poměrně snadné uvnitř HTML, ale uvnitř komplexních skriptů je to téměř neřešitelný problém.⁷ Druhou možností je ponechat odkazy v původní podobě a změnu provádět dynamicky, „na vyžádání“, při prohlížení stránek v archivu, např. pomocí java scriptu.⁸

V poznámkách pod čarou jsou odkazy v pořadí, v jakém je na ně odkazováno v textu. Jedna poznámka může obsahovat odkazy na více zdrojů. Blíže se ke správnému sestavení bibliografického údaje ještě vrátíme v následující kapitole a řekneme si i o možnostech zkracování. Zde jen dodejme, že stejně jako v případě harvardského stylu i zde musíme na závěr připojit seznam použité literatury a v něm uvádět úplné bibliografické citace v abecedním pořadí dle příjmení hlavního autora.

Výhodou tohoto stylu je, že veškeré údaje jdoucí nad rámec hlavního textu umístíte do poznámek. Text je odlehčený, zato je ale přetížený poznámkový aparát a leckdy se v něm špatně hledá, neboť ve špalku malých písmen zanikají jednotlivé údaje.

5.3 Co patří do poznámkového aparátu?

Do poznámek pod čáru umístíte vše, co jde nad rámec hlavního textu. Tedy vše, co nesměruje bezprostředně k pointě. Myslete vždy na to, že běžný čtenář poznámky nečte a dívá se do nich, jen když ho něco v textu hodně zaujme. Proto by se vám nikdy nemělo stát, že se v poznámce objeví nějaká klíčová informace, bez níž hlavní text nelze pochopit. Na druhou stranu ale v hlavním textu nemohou být vysvětlivky cizích slov, různé odbočky a zajímavosti atd., které jen zdržují a vytvářejí překážky v jeho plynulém toku. Konkrétní příklady:

- Odkazy na literaturu (přímé i nepřímé citace, ale i literaturu, s níž přímo nepracujete, ale která s vaším tématem souvisí (rozvíjí jej po jiné linii), víte o ní a považujete ji za vhodnou k připomenutí pro čtenáře.
- Originální znění vlastních překladů. Pokud pracujete s cizojazyčnou literaturou a chcete z ní citovat do hlavního textu, můžete se pokusit o vlastní překlad. V každém případě doporučuji do poznámky vložit originální znění, aby čtenář mohl případně porovnávat.
- Vysvětlivky a poznámky, slovníková hesla obtížných termínů atp.

---

⁷ ROCHE, Xavier: „Copying websites“, in: Julien Masanès (ed.): *Web archiving*. Berlín: Springer 2006, s. 93–114, zde s. 97 n.

⁸ MASANÈS, Julien: „Web archiving: issues and methods“, in: Tentýž (ed.): *Web archiving*. Berlín: Springer 2006, s. 1–53, zde s. 34.

6 FORMÁLNÍ POŽADAVKY NA PODOBU KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

V této kapitole pro vás máme několik důležitých doporučení k formální podobě odevzdaného textu. Dodržení formálních náležitostí je věcí autorské cti. Odevzdáte-li text s pravopisnými chybami, nenaformátovaný, s ledabyly sestaveným poznámkovým aparátem a nepůjde-li z vašich bibliografických odkazů dohledat zdroj, nečekejte úspěch. Na druhou stranu, ani striktní dodržení formálních náležitostí vás nezachrání, pokud je samotný obsah vaší práce špatný. Je tedy třeba vyváženě dbát jak na kvalitu textu, tak i na jeho výpravu.

Níže uvedená pravidla, zvláště ve věci sestavení bibliografického odkazu, jsou spíše **doporučeními**. Neexistuje totiž nějaká jediná, jednou pro vždy daná a hlídaná správná forma citačního úzu. Dokladem toho je i fakt, že každý časopis má trochu jinou podobu bibliografie a každý vědecký obor má jinou tradici citování. Při citování a odkazování můžete užívat jakýkoli způsob (třeba i vlastní), platí ale dvě důležité zásady:

- 1) **Jakmile se pro jeden styl rozhodnete, musíte jej dodržet od začátku do konce textu.**
- 2) **Správně sestavený bibliografický údaj se pozná tak, že podle něj kdokoliv a kdykoliv může dohledat odkazovaný zdroj.**

6.1 Formální úprava a rozsah práce

Vzhled desek a titulní strany, pořadí částí a minimální rozsah stanovuje *Směrnice 46/2020* takto:

- a) Titulní strana vazby DP (viz Příloha č. 1 příslušné Směrnice)
- b) Úvodní strana textu práce (viz Příloha č. 2 Směrnice)
- c) Zadání DP
- d) Místopřísežné prohlášení autora/ky s vlastnoručním podpisem (viz Příloha č. 3 Směrnice)
- e) Abstrakt a klíčová slova (česky a anglicky)
- f) Obsah
- g) Úvod (začátek číslování stránek)
- h) Jednotlivé kapitoly DP
- i) Závěr
- j) Seznam literatury
- k) Seznam zkratk a symbolů (pokud je práce uvádí)
- l) Seznam příloh (poslední číslovaná stránka)
- m) Jednotlivé přílohy (tabulky, grafy, mapy, obrázky apod. – zvláštní číslování)

Text práce je vhodné psát písmem o velikosti 12pt s rozestupy mezi řádky nejméně 1,5 a nejvýše 2 řádky. Font doporučujeme raději konzervativnější s patkami (např. Times New Roman).

Okraje nechte nastavené automaticky na 2,5 cm, pouze u levého okraje se doporučuje nastavit okraj širší (3–3,5 cm), kvůli pevné vazbě.

Jednotlivé předepsané části (podle Směrnice č. 46/2020, čl. 2, odst. 3, body b-m) necht' začínají vždy na nové stránce (body k-m pochopitelně nejsou povinné). Na nové stránce mohou začínat i jednotlivé kapitoly práce.

V textu se používají pouze běžné **zkratky**, a to jen v nejnnutnějších případech. Pokud zkratky používáte, měli byste na konci spisu přiložit i jejich seznam. Do seznamu zkratk nepišete jazykové zkratky typu tj., apod., atd., srov., ale umístěte sem zkratky institucí, organizací (ČSR, UJEP...).

Názvy publikací (monografií, kolektivních monografií, sborníků, a časopisů) jsou i v hlavním textu psány *kurzivou*.

Stejně tak se *kurziva* používá pro zvýraznění nějakého textu, zatímco **tučné písmo** nebo podtržení se standardně nepoužívají.

Pozor na psaní a použití SPOJOVNÍKŮ (-) a POMLČEK (-):

- **SPOJOVNÍK** je kratší než pomlčka a nikdy se okolo něj nedělají mezery. Používá se při:
  - připojení spojky -li (např. můžeš-li),
  - spojení jmen (např. Rakousko-Uhersko),
  - slučovacím spojení (např. propan-butan),
  - upřesnění místa (např. Praha-Vysočany),
  - adjektivních složeninách (např. modro-bílý),
  - rozdělování slov na konci řádku.
- **POMLČKA** (klávesová zkratka Alt + 0150) je delší a užití mezer je komplikovanější:
  - můžeme-li dosadit místo pomlčky jakékoli slovo (až, do, versus, apod.), nejsou okolo ní mezery (např. 1950–1960, 7–9 dní, otevřeno 8–12 h),
  - užíváme-li pomlčku pro oddělení vložené myšlenky či citátu, pak kolem ní mezery jsou.

Rozsah práce. V českém prostředí se text počítá na tzv. normostrany, což je výsledek přepočtu znaků (úhozů), který by se měl vejít na jednu stranu A4. V ideálním případě to vypadá tak, že na jeden řádek by se (včetně mezer) mělo vejít 60 znaků a pod sebe na jednu stranu 30 řádků. **Každá normostrana by tedy měla obsahovat 1 800 znaků.** Má-li vaše kvalifikační práce předepsaný rozsah 40 stran, znamená to tedy 40 normostran, tj. 72 000 znaků. Budete-li používat doporučené formátování, budete se rozsahu normostrany blížit (spíše jej budete mírně překračovat).

- **POZOR!** Do tohoto rozsahu se počítá jen tělo textu. Titulní list, zadání, poděkování, seznam literatury či poznámky pod čarou se do celkového rozsahu nepočítávají.
- **POZOR** ještě jednou: za nesplnění se považuje jak nedodržení, tak i překročení rozsahu. Práci si musíte rozvrhnout tak, aby splnila předepsané zadání.

6.2 Bibliografické údaje v seznamu literatury

Citace podle normy ČSN ISO 690 má obsahovat:

- Příjmení a jméno autora (autorů), křestní jméno
- Bibliografická jednotka (název)
- Pořadí vydání (jen v případě jiném než prvním)
- Místo vydání
- Nakladatelství
- Rok vydání
- Rozsah
- ISBN (standardní číslo) v případě monografií, ISSN v případě časopisů (seriálů).

Není třeba vždy uvádět zcela všechny údaje. Např. v případě ISBN či stránkového rozsahu se jedná o údaje nadbytečné (čtenář podle nich sotva půjde hledat daný zdroj). Postačí, když u knihy uvádíme místo vydání, nakladatele a rok vydání, u periodika ročník, kalendářní rok a stránky (rok odpovídá uvedenému ročníku. Pokud nějaký excentrický časopis vychází podle školních roků, např. *Review of Metaphysics*, uvedete např. 1960/61). Nejde-li o knihu autorskou, uvádíme před názvem jméno editora s poznámkou '(ed.)'. Je-li editorů více, lze napsat např. '(eds.)'. Není-li autor uveden, začíná údaj přímo názvem jednotky (*Písmo svaté*). Bibliografická jednotka (tj. ten název, pod kterým zdroj v knihovně najdeme – obvykle kniha nebo název časopisu), se píše *kurzívou*.

V závěrečném seznamu literatury řadíme položky abecedně podle příjmení autora (pokud je má: u staro- a středověkých autorů obvykle podle jména), texty bez známého autora podle jejich názvu. Položky téhož autora řadíme chronologicky.

Příjmení autora můžete napsat velkými písmeny. V případě článku v periodiku či ve sborníku (výboru, kolektivní monografii) je třeba na konci odkazu umístit stránkový rozsah citované studie.

a) monografie:

PATOČKA, Jan: *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha: Academia 1990.

b) článek v časopise:

CHARVÁT, Jan: „Dělnická strana: hegemon české krajní pravice v novém tisíciletí“, *Střední Evropa: revue pro střeoevropskou kulturu a politiku* 28 (2012), s. 103–115.

c) článek ve sborníku:

KOHÁK, Erazim: „Filosofie jako program a útěcha“, in: Tomáš Hermann – Anton

Markoš (eds.): *Emanuel Rádl – vědec a filosof. Sborník z mezinárodní konference konané u příležitosti 130. výročí narození a 60. výročí úmrtí Emanuela Rádl (Praha 9.–12. února 2003)/Emanuel Rádl – Scientist and Philosopher. Proceedings of the International Conference commemorating the 130th Anniversary of the Birth and 60th Anniversary of the Death of Emanuel Rádl (Prague, February 9.–12. 2003)*. Praha: OIKOYMENH 2004, s. 226–237.

d) internetové prameny [do hranaté závorky uveďte datum, kdy jste příslušnou stránku naposledy navštívili]:

KOSATÍK, Pavel: *Sen o novém náboženství*. URL: <http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=2271&mode=nested&order=0&thold=0/10>. 12. 2014/ [15. 9. 2015].
„Walter Ehrlich“, biografické heslo in: *American Physiological Society*, URL: <http://www.the-aps.org/mm/Membership/Obituaries/Walter-Ehrlich.html> [20. 11. 2018].

e) kvalifikační práce:

NOVÁK, Jan: *Význam literatury ve výchově: diplomová práce*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Filosofická fakulta 2004.

6.3 Bibliografické údaje v poznámkovém aparátu

Poznámky jsou vkládány do textu automaticky jako poznámky pod čarou (záložka reference) a jsou chronologicky číslovány. Výchozí formátování: písmo dle písma v těle textu, velikost 10 b., automatické nastavení řádkování je 1.

V krajním případě by se uváděl v každém dílčím odkazu (zdroj přímé a nepřímé citace) vždy plný odkaz na dílo. To ale není obvyklé, většinou se plný odkaz uvede jen při prvním nebo prvních několika výskytech, a povinně až v konečném seznamu použitých zdrojů. Při ostatním odkazování se užívá nějaké kratší podoby (bez křestních jmen, se zkrácením nadpisu, vynechání některých nebo všech údajů o vydání apod.).

V případě průběžného citování se postupuje takto: Odkazujeme-li danou publikaci poprvé, uvedeme plný odkaz (doplněný ještě o údaj o příslušné straně (strany), ze kterých bylo citováno.

PATOČKA, Jan: *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha: Academia 1990, s. 23.

Odkazujete-li opakovaně ke stejnému zdroji, pak lze při **bezprostředním** opakování užít zkrácené citace ‚Tamtéž‘ (popř. ‚tamt.‘) pouze s uvedením příslušné strany. Použít lze i varianty ‚cit. d.‘ (citováno dříve), ‚op. cit.‘ (opakovaná citace), ‚ibidem‘ (popř. ‚ibid‘, což znamená latinsky ‚tamtéž‘.

Tamtéž, s. 65–67.

Odkazujete-li opakovaně ke stejnému zdroji, avšak **nejedná se o bezprostředně opakovaný odkaz** (tj. na zdroj jste odkázali v poznámce č. 2 a pak až v poznámce č. 4, přičemž v poznámce č. 3 se objevil odkaz na odlišný zdroj), můžete bibliografický údaj zkrátit např. následovně:

CHARVÁT, J. „Dělnická strana...“, s. 107
PATOČKA, J.: Kacířské eseje..., s. 30–32.

Specifická je situace při užití harvardského stylu. Odkazy jsou zakomponované v závorkách přímo v textu a to v nejstručnější možné podobě, tudíž se již dále nekrátí. Důležité je umístit odkaz bezprostředně za citovaný (parafrázovaný) úsek. K údaji pouze přibude odkaz na příslušnou stranu (strany), ze kterých bylo citováno:

(Patočka 1990, s. 23)
(Masanès 2006b, s. 80)

Mírně odlišný bude v případě harvardského stylu i konečný soupis pramenů a literatury, kde jsou položky řazeny dle autorů a roků vydání (viz předchozí kapitola). Rok vydání z tohoto důvodu uvádíme bezprostředně za jméno autora (tak, aby údaj lépe korespondoval se zkráceným údajem v těle textu):

PATOČKA, Jan (1990): *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha: Academia.
MASANÈS, Julien (2006b): „Web archiving“, in: Marlin Deegan and Simmon Tanner (eds): *Digital preservation*. Londýn: Facet, s. 78–97.
CHARVÁT, Jan (2012): „Dělnická strana: hegemon české krajní pravice v novém tisíciletí“, *Střední Evropa: revue pro středoevropskou kulturu a politiku* 28, s. 103–115.

6.4 Složitější a méně časté situace

Více míst vydání knihy: můžete uvést všechna, např. přes lomítka, ale není to vůbec nutné (nicméně pokud vybíráte, vyberte pokud možno nějaké reprezentativní, např. původní sídlo nakladatelství nebo místo, kde fakticky byla kniha redakčně připravena).
Neodborné periodikum: odborné časopisy číslovají stránky průběžně po celý ročník, proto je u nich zbytečné uvádět číslo; noviny a časopisy pro širší čtenářstvo obvykle číslovají stránky v každém čísle od jedničky, takže je nutné uvést navíc i číslo časopisu v ročníku a eventuálně (zvláště u novin) raději i datum, např.

MOURAL, Josef: „Nepovedený test“, *Literární noviny* 10 (1999), č. 12 (24. 3.), s. 3–4.

Překlad a tvůrčí edice: překladatele uvádíme vždy, obvykle za titulem, editora autorského textu podle okolností tehdy, když jeho podíl na výsledné podobě textu je dostatečně velký, např.

HUME, David: *Zkoumání o lidském rozumu*, přeložil J. Moural. Praha: Svoboda 1996.

AUSTIN, John L.: *How to Do Things with Words*, ed. J. O. Urmson. Oxford: Oxford University Press 1962.

Diskrepance: někdy je v knize uveden jiný rok vydání, než v kterém kniha opravdu vyšla, autor vydal knihu pod cizím jménem, apod. (až do 18. stol. bylo dost časté uvádět nesprávná místa vydání a nakladatelství kvůli zmatení cenzury a uniknutí represí). Odkaz sestavte pokud možno tak, jak titul bývá katalogizován v dobrých knihovnách (např. v katalogu Národní knihovny ČR).

Ediční řada: u důležitých edičních řad může být vhodné uvést název řady a pořadové číslo, obvykle v závorce za titulem (pokud je možné, že knihovny vedou svazek spíše pod ediční řadou než samostatně, může být i ediční řada kurzívou), např.

HUSSERL, Edmund: *Cartesianische Meditationen und Pariser Vorträge (=Husserliana I)*. Haag: Martinus Nijhoff 1949.

Více autorů/editorů: do počtu 3 doporučujeme v plném odkazu uvádět všechny a nehýbat pořadím (oddělit je lomítky či středníky), od čtyř výše lze napsat prvního (nebo několik prvních) a k nim doplnit ' a kol.'

Velmi dlouhý nadpis: lze zkrátit (i zde se můžete držet katalogizační praxe dobrých knihoven). Také můžete případně vynechat podtitul (ale je lepší jej v plném odkazu ponechat; odděluje se od titulu dvojtečkou).

Mnohosvazkové dílo vycházející po řadu let: buď pracujete s jednotlivými svazky, jako by to byly samostatné jednotky, nebo (zejména pokud máte odkazů do různých svazků více) zavedete bibliografickou jednotku pro celý soubor (rok vydání uvedete od-do) a odkazujete pak na jednotlivé svazky jejich číslem, např.

PATOČKA, Jan: „O duši u Platóna“, in: *Péče o duši II*. Praha: OIKOIMENH 1999, s. 58–79.

PATOČKA, Jan: „O duši u Platóna“, in: *Sebrané spisy Jana Patočky*. Praha: OIKOIMENH 1996-- , sv. 2, s. 58–79. (nebo ..., 1996– , s. 2.58–79).

Nepřímý zdroj: čtete dílo A, které cituje dílo B; tento citát z B by se Vám velmi hodil, ale dílo B nemůžete (nebo nemáte čas) sehnat. V takovémto případě musíte nepřímou zdroje přiznat, tzn. odkaz vypadá tak, že napřed napíšete (vypůjčený) odkaz na místo v díle B, a bezprostředně za tím (odděleno čárkou) 'citováno podle:' a odkaz na příslušné místo v díle A (a v seznamu literatury se pak objeví jen dílo A).

HUSSERL, Edmund: rukopis C 11 II, s. 7, citováno podle: BRANDT, Gerd: *Welt, Ich und Zeit: Nach unveröffentlichten Manuskripten Edmund Husserls*. den Haag: Martinus Nijhoff 1955, s. 3.

6.5 Další speciality

1) Citování antických a středověkých děl

U klasických autorů je tomu často tak, že se odkazuje podle určité konvence. Např. u Platóna podle Stephanových stránek a písmen (a případně k tomu navíc přesněji podle Burnetových řádků), u Aristotela podle Bekkera, u *Kritiky čistého rozumu* je zvláštní konvence s citováním A a B podle stránek prvního a druhého vydání, atd.

U mnoha starověkých autorů (také u Bible) se zase cituje podle ustáleného dělení textu na části (tak i u některých moderních autorů: Spinozova *Etika*, Wittgensteinův *Traktát*). Odkazujete-li podle takové konvence, nemusíte v dílčím odkazu uvádět, s kterým moderním vydáním pracujete (při konvenční odkazování nezáleží na tom, které z nich máte v ruce, číslování je ve všech vydáních totožné). Odkaz pak vypadá např. takto:

Lysis 208d (nebo *Lys.* 208d 5–6).

Etika Nikomachova 1112a 19–22 (nebo *Eth. Nic.* 1112a19–22 nebo také *Eth. Nic.* III.3, 1112a 19–22).

Kritika čistého rozumu A 51 / B 75.

Na antická a středověká díla se odkazuje formou ustálených zkratek (viz níže). Bližší údaje o díle (kniha, kapitola, verše apod.) se píše po zkratce díla a mezeře, mezi jednotlivými čísly se nepíše mezery, za zkratkou díla se nepíše čárka. Římskými číslicemi se označují knihy, arabskými číslicemi všechna nižší členění textu, např.:

Platón, *Tim.* 73a–76e.

Vergilius, *Aen.* IV,20–23.

Pokud se název citovaného díla vypisuje celý, píše se mezi název a číslice označující knihy, verše atd. čárka, např.:

Euripidés, *Ion*, 112.

Pokud se odkazuje na dílo, které je vydáno jako **součást nějaké ediční řady**, uvádí se za zkratkou díla a číslicemi označujícími členění textu do závorky i zkratka ediční řady, číslo svazku (arabskou číslicí) a číslo strany, resp. sloupce; číslice se píše za sebou bez mezer:

Isidor ze Sevilly, *Diff.* II,33,123 (*PL* 83,45A).

Augustin, *De civ. Dei* XXII,20,127–136 (*CCL* 48,865).

Albert Veliký, *De mineral.* I,1,3 (*Op. omn.* V,1).

2) Biblické citace

V odkazech na biblické citace se užívají zkratky podle českého ekumenického překladu z r. 2001. Pokud je součástí zkratky číslice, nepíše se mezi ní a písmennou částí mezera. Celá zkratka je v kurzivě, např.:

Gn 2,2–15; 2Kr 19,29; 1K 12,12.

Údaje o biblických verších lze zkracovat pomocí zkratky **n** (= „a následující verš“) nebo zkratky **nn** (= „a následující verše“). Na rozdíl od běžného používání těchto zkratek se v odkazech na biblické citace píše těsně za číslem, bez mezery a bez tečky, např.:

L 5,4n; Mt 10,6nn.

Pokud chce autor v rámci jedné kapitoly odkázat na více řádků, které nenásledují přímo za sebou, píše se mezi čísla řádků tečka, např.:

Mt 27,5.13.15; Pa 2,18.25–32.38.

3) Zkratky děl antických a středověkých autorů (výběr)

Aristotelés:	<i>An. post.</i>	<i>Analytica posteriora</i>
	<i>An. pr</i>	<i>Analytica priora</i>
	<i>Ath. pol.</i>	<i>Athénaíon politeía</i>
	<i>Cat.</i>	<i>Categoriae</i>
	<i>De an.</i>	<i>De anima</i>
	<i>De caelo</i>	<i>De caelo</i> (vypsáno celé)
	<i>De div.</i>	<i>De divinatione per somnia</i>
	<i>De gener. animal.</i>	<i>De generatione animalium</i>
	<i>De gener. et corr.</i>	<i>De generatione et corruptione</i>
	<i>De incessu</i>	<i>De incessu animalium</i>
	<i>De insomn.</i>	<i>De insomniis</i>
	<i>De interpr.</i>	<i>De interpretatione</i>
	<i>De iuvent.</i>	<i>De iuventute</i>
	<i>De long.</i>	<i>De longaevitate</i>
	<i>De mem.</i>	<i>De memoria</i>
	<i>De motu</i>	<i>De motu animalium</i>
	<i>De part. animal.</i>	<i>De partibus animalium</i>
	<i>De respir.</i>	<i>De respiratione</i>
	<i>De sensu</i>	<i>De sensu</i> (vypsáno celé)
	<i>De somn. vig.</i>	<i>De somno et vigilia</i>
	<i>Eth. Eud.</i>	<i>Ethica Eudemia</i>
	<i>Eth. Nic.</i>	<i>Ethica Nicomachea</i>
	<i>Fr.</i>	<i>Fragmenta</i>
	<i>Hist. animal.</i>	<i>Historia animalium</i>
	<i>Magna mor.</i>	<i>Magna moralia</i>
	<i>Met.</i>	<i>Metaphysica</i>
	<i>Meteor.</i>	<i>Meteorologica</i>
	<i>Parva natur.</i>	<i>Parva naturalia</i>
	<i>Phys.</i>	<i>Physica</i>
	<i>Poet.</i>	<i>Poetica</i>
	<i>Pol.</i>	<i>Politica</i>
	<i>Rhet.</i>	<i>Rhetorica</i>

Cicero:	<i>Soph. el.</i>	<i>Sophistici elenchi</i>
	<i>Top.</i>	<i>Topica</i>
	<i>Acad.</i>	<i>Academica</i>
	<i>Acad. post.</i>	<i>Academica posteriora</i>
	<i>Acad. pr.</i>	<i>Academica priora</i>
	<i>Ad Att.</i>	<i>Epistulae ad Atticum</i>
	<i>Brut.</i>	<i>Brutus</i>
	<i>De amic.</i>	<i>De amicitia</i>
	<i>De div.</i>	<i>De divinatione</i>
	<i>De fato</i>	(vypsáno celé)
	<i>De fin.</i>	<i>De finibus bonorum et malorum</i>
	<i>De invent.</i>	<i>De inventione</i>
	<i>De leg.</i>	<i>De legibus</i>
	<i>De nat. deor.</i>	<i>De natura deorum</i>
	<i>De off.</i>	<i>De officiis</i>
	<i>De orat.</i>	<i>De oratore</i>
	<i>De rep.</i>	<i>De re publica</i>
	<i>De sen.</i>	<i>De senectute</i>
	<i>Ep. Att.</i>	<i>Epistulae ad Atticum</i>
	<i>In M. Ant.</i>	<i>In M. Antonium oratio Philippica</i>
	<i>Orat.</i>	<i>Orator</i>
	<i>Par. St.</i>	<i>Paradoxa Stoicorum</i>
	<i>Pro Marc.</i>	<i>Pro M. Marcello</i>
	<i>Pro Mur.</i>	<i>Pro Murena</i>
	<i>Pro Sest.</i>	<i>Pro P. Sestio</i>
	<i>Top.</i>	<i>Topica</i>
	Epikúros:	<i>Tusc. disp.</i>
<i>Ep. Hdt.</i>		<i>Epistula ad Herodotum</i>
<i>Ep. ad Herod.</i>		<i>Epistula ad Herodotum</i>
<i>Ep. Men.</i>		<i>Epistula ad Menoeceum</i>
<i>Ep. Pyth.</i>		<i>Epistula ad Pythoclem</i>
<i>De nat.</i>		<i>De natura</i>
<i>Kyr. dox.</i>		<i>Kyriai doxai (= Ratae sententiae)</i>
Hérodotos:	<i>Sent. Vat.</i>	<i>Sententiae Vaticanae</i>
	<i>Hist.</i>	<i>Historiae</i>
Hésiódos:	<i>Op.</i>	<i>Opera et dies</i>
	<i>Sc. Herc.</i>	<i>Scutum Herculis</i>
	<i>Theog.</i>	<i>Theogonia</i>
Homér:	<i>Il.</i>	<i>Ilias</i>
Platón:	<i>Od.</i>	<i>Odyssea</i>
	<i>Alc. I</i>	<i>Alcibiades I</i>
	<i>Alc. II</i>	<i>Alcibiades II</i>
	<i>Apol.</i>	<i>Apologia</i>
	<i>Ax.</i>	<i>Axiochus</i>
	<i>Crat.</i>	<i>Cratylus</i>
	<i>Criti.</i>	<i>Critias</i>
	<i>Crito</i>	(vypsáno celé)
	<i>Dem.</i>	<i>Demodocus</i>
	<i>Ep.</i>	<i>Epistulae</i>
	<i>Epin.</i>	<i>Epinomis</i>
	<i>Euthyd.</i>	<i>Euthydemus</i>
	<i>Euthyphr.</i>	<i>Euthyphro</i>
	<i>Gorg.</i>	<i>Gorgias</i>
	<i>Hipp. Ma.</i>	<i>Hippias Maior</i>
	<i>Hipp. Mi.</i>	<i>Hippias Minor</i>

	<i>Charm.</i>	<i>Charmides</i>
	<i>Ion</i>	(vypsáno celé)
	<i>Lach.</i>	<i>Laches</i>
	<i>Leg.</i>	<i>Leges</i>
	<i>Lys.</i>	<i>Lysis</i>
	<i>Menex.</i>	<i>Menexenus</i>
	<i>Meno</i>	(vypsáno celé)
	<i>Min.</i>	<i>Minos</i>
	<i>Parm.</i>	<i>Parmenides</i>
	<i>Phaedr.</i>	<i>Phaedrus</i>
	<i>Phd.</i>	<i>Phaedo</i>
	<i>Philb.</i>	<i>Philebus</i>
	<i>Polit.</i>	<i>Politicus</i>
	<i>Prot.</i>	<i>Protagoras</i>
	<i>Resp.</i>	<i>Respublica</i>
	<i>Soph.</i>	<i>Sophista</i>
	<i>Symp.</i>	<i>Symposium</i>
	<i>Theag.</i>	<i>Theages</i>
	<i>Tht.</i>	<i>Theaetetus</i>
	<i>Tim.</i>	<i>Timaeus</i>
Seneca:	<i>Ad Helv.</i>	<i>Ad Helviam matrem</i>
	<i>Ad Marc.</i>	<i>Ad Marciam de consolatione</i>
	<i>Consol. ad Merciam</i>	<i>De consolatione ad Marciam</i>
	<i>Cons. Helv.</i>	<i>Ad Helviam matrem de consolationis</i>
	<i>De ben.</i>	<i>De beneficiis</i>
	<i>De brev. vitae</i>	<i>De brevitate vitae</i>
	<i>De clem.</i>	<i>De clementia</i>
	<i>De const. sap.</i>	<i>De constantia sapientis</i>
	<i>De ira</i>	(vypsáno celé)
	<i>De prov.</i>	<i>De providentia</i>
	<i>De tranqu. an.</i>	<i>De tranquillitate animi</i>
	<i>De vita beata</i>	(vypsáno celé)
	<i>Ep.</i>	<i>Ad Lucilium epistulae morales</i>
Sofoklés:	<i>Natur. quaest.</i>	<i>Naturales quaestiones</i>
	<i>Ai.</i>	<i>Ajax</i>
	<i>Ant.</i>	<i>Antigona</i>
	<i>El.</i>	<i>Electra</i>
	<i>Ichn.</i>	<i>Ichneutae</i>
	<i>Oed. Col.</i>	<i>Oedipus Coloneus</i>
	<i>Oed. Tyr.</i>	<i>Oedipus Tyrannus n. Rex</i>
	<i>Philoct.</i>	<i>Philoctetes</i>
	<i>Trach.</i>	<i>Trachiniae</i>
Thúkydidés:	<i>Hist.</i>	<i>Historiae</i>
T. Akvinský:	<i>De pot.</i>	<i>De potentia</i>
	<i>De spir. creat.</i>	<i>De spiritualibus creaturis</i>
	<i>De ver.</i>	<i>De veritate</i>
	<i>De virt.</i>	<i>De virtutibus</i>
	<i>Expos. Boeth. Trin.</i>	<i>Expositio in Boethii De Trinitate</i>
	<i>In I Post. an.</i>	<i>Expositio libri Posteriorum analyticorum</i>
	<i>In I De an.</i>	<i>Sententia libri De anima</i>
	<i>In I De caelo</i>	<i>In libros De caelo et mundo</i>
	<i>In I Ethic.</i>	<i>Sententia libri Ethicorum</i>
	<i>In I De gen. et corr.</i>	<i>In libros De generatione et corruptione</i>
	<i>In I Met.</i>	<i>Sententia libri Metaphysicae</i>
	<i>In I Meteor.</i>	<i>Sententia super Meteora</i>

	<i>In I Phys.</i>	<i>In libros Physicorum</i>
	<i>In I Sent.</i>	<i>Scriptum super sententiis</i>
	<i>In De sensu</i>	<i>Sentencia libri De sensu et sensato</i>
	<i>Quest. disp. De an.</i>	<i>Quaestiones disputatae de anima</i>
	<i>Quest. disp. De malo</i>	<i>Quaestiones disputatae De malo</i>
	<i>Quest. disp. De pot.</i>	<i>Quaestiones disputatae De potentia</i>
	<i>Quest. disp. De spirit. creat.</i>	<i>Quaestiones disputatae de spiritualibus creaturis</i>
	<i>Quest. disp. de virtutibus</i>	<i>Quaestiones disputatae de virtutibus</i>
	<i>Quodl.</i>	<i>Quaestiones de quodlibet</i>
	<i>Summa contra gent.</i>	<i>Summa contra gentiles</i>
	<i>Summa theol.</i>	<i>Summa theologiae</i>
Vergilius:	<i>Aen.</i>	<i>Aeneis</i>
	<i>Buc.</i>	<i>Bucolica</i>
	<i>Georg.</i>	<i>Georgica</i>
Xenofón:	<i>Anab.</i>	<i>Anabasis</i>
	<i>Hell.</i>	<i>Hellenica (Historia Graeca)</i>
	<i>Inst. Cyr.</i>	<i>Institutio Cyri (Cyropaedia)</i>
	<i>Mem.</i>	<i>Memorabilia</i>
	<i>Oec.</i>	<i>Oeconomicum</i>
	<i>Symp.</i>	<i>Symposium</i>

6.6 Přílohy

Pokud užíváte přílohy, pak je vkládejte vždy až za text. Jednotlivé přílohy číslujte římskými číslicemi (I., II., III., IV...) a před obrazovou přílohu vložte její soupis (což je poslední číslovaná strana uvedená v obsahu práce). Minimální rozlišení každého obrazu doporučujeme alespoň 300 dpi. Vkládání příloh nesmí být samoučelné – jejich otištění musí mít nějaké odůvodnění (např. graf, který interpretujeme, fotokopie archivního materiálu, který přináší nové poznatky atd.). V textu práce by na přílohy mělo být odkazováno.

7 HODNOCENÍ A OBHAJoba KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

7.1 Hodnocení kvalifikační práce

Jakmile práci odevzdáte, zajistí příslušná katedra vypracování odborných hodnotících posudků. Ke každé práci vznikají dva – jeden bude od vašeho vedoucího, druhý bude z pera oponenta. Toho přiděluje (po konzultaci či na návrh vedoucího) garant studijního programu. Posudky obdržíte nejméně týden před termínem obhajoby.

Kvalifikační práce je hodnocena na základě mnoha kritérií, která je však možné rozlišit do tří hlavních skupin. Vedoucí i oponent se budou vyjadřovat zejména:

- 1) K **obsahovým náležitostem** práce. Budou si tedy klást následující otázky: Odpovídají cíle a výsledky vaší práce cílům stanoveným v zadání? Jsou zvolené metody adekvátní ve vztahu k těmto cílům? Je výběr literatury relevantní? Je způsob, jakým s literaturou zacházíte adekvátní – tj. rozumíte pramenům a literatuře, kterou používáte? Je v práci zřejmý váš autorský přínos? Rozumíte tomu, co zkoumáte a píšete? Jsou v závěru práce formulovány dosažené poznatky (zodpovězeny výzkumné otázky)?
- 2) K **formální úrovni** práce. Posoudí tedy, zda je práce logicky strukturovaná. Zda je poznámkový aparát sestaven jednotně a odpovídá základním požadavkům. Zda v práci řádně a průběžně odkazujete, zda umíte odlišit parafráze, přímé citace a své vlastní autorské úvahy. A v neposlední řadě, zda práce obsahuje všechny podstatné součásti (viz Směrnice č. 46/2020).
- 3) K **jazykové úrovni** práce. Tedy, zda práce splňuje nároky kladené na odborný text jak po jazykové, tak i po stylistické stránce.

7.2 Průběh obhajoby

Obhajoba kvalifikační práce má být vyvrcholením celého vašeho snažení. V ideálním případě by se mělo jednat o kultivovanou odbornou debatu, jejímž předmětem jsou závěry vašeho badatelského pokusu. Účelem obhajoby není vaši práci znevážit, ale poskytnout vám kolegiální zpětnou vazbu. Obhajoby by se měli osobně účastnit jak vedoucí, tak i oponent vaší práce, na KFHS je dbáno na to, aby byl přítomen alespoň jeden z nich. Průběh obhajoby řídí předseda komise, a pokud neurčí jinak, musíte být vy (ale i všichni další zúčastnění) poslušni jeho instrukcím.

V případě bakalářské práce trvá obhajoba přibližně 20–30 minut, v případě diplomové 30–45 minut. V obou případech se skládá z 4 základních částí.

- 1) Předseda vás vyzve, abyste stručně představili svou práci – její cíle, metody, strukturu a výsledky, k nimž jste došli. Je třeba být na tuto část velmi dobře připravený, neboť jste to vy, kdo tzv. vykopne. Tato část mnohdy předurčí atmosféru, v níž probíhá zbytek jednání. Čím lepší dojem na komisi učiníte, tím lépe se vám bude vstupovat do vlastní obhajoby. Mějte na paměti, že

k představení práce máte max. 3–5 minut. Nezapíchejte do maličností a myslíte na to, že v komisi sedí lidé, kteří vaší práci nečetli – a přesto budou váš výkon hodnotit. Je tedy třeba se snažit, aby právě oni váš výklad pochopili.

- 2) Čtení posudků. Vedoucí i oponent práce přečtou své posudky (anebo jejich podstatné části). Od obou též zazní hodnocení vaší práce, zdůrazněny jsou její silné i slabé stránky. Na konci obou posudků jsou vždy připojeny i otázky k obhajobě.
- 3) Následně předseda udělí slovo vám a začíná vlastní část obhajoby, tj. vaše vypořádání se s náměty z obou posudků. Jelikož máte posudky s předstihem, můžete být i na tuto část dobře připraveni. Důležité je, abyste se zvládli vyrovnat s výtkami. A zde je opět třeba zdůraznit již výše zmíněnou vyváženost mezi akademickou pokorou a akademickým sebevědomím. Komise po vás nechce, abyste si nechali sypat popel na hlavu a ponižovali se. Zároveň ale není šťastné postavit svou obhajobu tak, že vedoucího i oponenta znemožníte a zesměšnííte. Snažte se věcně reagovat na podstatné body z obou posudků a zejména – to komise ocení – reagujte na předložené otázky k obhajobě.
Pokud udržíte rozumnou míru (nebudete zabrušovat do marginálií, uhýbat mimo téma, anebo pobuřovat), nebude vás v této části nikdo přerušovat, ani vám brát slovo.
- 4) Jakmile dáte najevo, že jste s obhajobou hotovi, zahájí předseda volnou rozpravu. To je vlastně jediná část jednání, na níž nelze být předem připraven. Nečekejte, že od členů komise padne přešršel otázek, nicméně pár se jich objevit může. Komise si tím ověří vaši skutečnou odbornou orientaci a schopnost pohotově se vyjádřit k nečekanému. Reagujte ochotně, věcně, stručně. Půjdete-li komisi naproti, půjde ona naproti vám.

Jakmile předseda a členové komise naznačí, že již slyšeli dost k tomu, aby váš výkon mohli hodnotit, vyzvou vás (popř. všechny zúčastněné hosty) k opuštění jednání a začíná neveřejná rozprava. Na jejím konci se komise dohodne (či hlasuje) o známce. Bezprostředně po hlasování budete vyzváni k vyslechnutí verdiktu a komentáře k němu. Na úplný závěr připojujeme ještě tři odpovědi na FAQ (ČKD – často kladené dotazy):

- Na obhajobu si s sebou můžete přinést podpůrné materiály (vlastní poznámky, literaturu). Na KFHS není doposud běžné, aby byla obhajoba doplněna o prezentaci (powerpoint). Pokud si prezentaci připravíte a dohodnete se před začátkem jednání s předsedou komise, s největší pravděpodobností vám bude umožněno prezentaci promítnout.
- Obhajoba kvalifikační práce je součástí státní závěrečné zkoušky a jako taková je veřejná. Může se jí tedy účastnit kdokoli. Pouze závěrečná rozprava a hlasování o známce jsou neveřejné a proto každý, kdo není členem komise, musí opustit jednání.
- V obou posudcích budete mít navrženou známku. **Hodnocen je ovšem výkon u obhajoby.** Zámka je tedy udělena na základě dojmu z vašeho výkonu a s přihlédnutím k oběma posudkům. Nelze se spoléhat, že v případě dvou navržených jedniček si odnesete z obhajoby jedničku a v případě navržené jedničky a trojky to bude zprůměrovaná dvojka.

SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY

Atest je udělen na základě odevzdání rozšířené osnovy bakalářské / diplomové práce v rozsahu 2–3 / 3–5 strany. Osnova musí obsahovat zejména:

- 1) Téma a cíle výzkumu a výzkumnou otázku.
- 2) Seznam pramenů a základní sekundární literatury. Popř. i rozšířenou komentovanou rešerši dostupné literatury k tématu (state of the art) + obhajobu jejího výběru ve vztahu k cíli práce.
- 3) Rozvrh kapitol s komentářem (plánovaný obsah každé kapitoly popsáný v několika větách). U každé kapitoly bude uveden plánovaný rozsah a odkazy k základním pramenům a literatuře, s nimiž bude v dané kapitole pracováno.
- 4) Závěr či možné závěry.

Tento úkol má za cíl udržet studenta v průběžné aktivní přípravě své kvalifikační práce, tj. při promýšlení cílů a otázek, podnikání rešerší, shánění a načítání literatury, pořizování a pořádání excerpt.

Cílem semináře je poskytnout studentovi nejen rukověť základních informací technického rázu, ale především mu vytvořit prostor pro zvládnutí přípravné fáze i rané fáze tvorby kvalifikační práce.

POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE

ZÁKLADNÍ MATERIÁLY

- *Směrnice FF UJEP v Ústí nad Labem č. 46/2020*. Dostupné on-line, URL: http://ff.ujep.cz/files/Zakladni%20informace/Dokumenty/smernice/smernice_46_2020.pdf [31. 10. 2020].
- *Nová citační norma ČSN ISO 690: 2011 – Bibliografické citace*. Dostupné on-line, URL: <https://sites.google.com/site/novaiso690/metody-citovani> [31. 10. 2020].

PŘÍRUČKY

- ECO, Umberto: *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia 1997.
- SPOUSTA, Vladimír: *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: CERM 2009.
- ŠANDEROVÁ, Jadwiga: *Jak číst a psát text ve společenských vědách: Několik zásad pro začátečníky*. Praha: SLON 2007.
- ZBÍRAL, Robert: *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde 2009.

DALŠÍ DOPORUČENÁ LITERATURA

- HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál 2012.
- KUBÁTOVÁ, Helena: *Metodologie sociologie*. Olomouc: FF UPOL 2006.
- OCHRANA, František: *Metodologie vědy: Úvod do problému*. Praha: Karolinum 2009.
- REICHEL, Jiří: *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada 2009.